ZBIERKA ZÁKONOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ročník 1958

Vyhlásené: 30.12.1958 Vyhlásená verzia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky

Obsah tohto dokumentu má informatívny charakter.

89

Zákon

z 12. decembra 1958

o výchove dorastu na povolanie v učebnom pomere (Učňovský zákon)

Národné zhromaždenie Československej republiky sa uznieslo na tomto zákone:

§ 1
Účel zákona

Účelom tohto zákona je upraviť organizáciu, riadenie a vykonávanie výchovy dorastu na povolanie v učebnom pomere tak, aby pre socialistickú spoločnosť sa vychovávali triedne uvedomelí, ideove vyspelí a odborne zdatní pracovníci schopní ovládnuť najnovšiu techniku a pokrokové pracovné metódy.

§ 2
Výchova v učebnom pomere

V učebnom pomere sa dostáva dorastu odborného a všeobecného vzdelania v rozsahu určenom učebnými plánmi a učebnými osnovami, prípadne aj mimoškolskej a mimopracovnej výchovy. Odborným vzdelaním sa rozumie odborný výcvik a vyučovanie odborným predmetom. Odborné a všeobecné vzdelanie učňov je bezodplatné.

PRVÝ ODDIEL
Učebný pomer

§ 3
Učebná zmluva

(1) Učebný pomer sa dojednáva učebnou zmluvou, ktorú uzaviera podnik a učeň.

(2) Maloletý učeň starší než pätnásťročný potrebuje na dojednanie učebného pomeru, na jeho zmenu a na jeho rozviazanie privolenie svojho zákonného zástupcu; za učňa mladšieho než pätnásťročného koná jeho zákonný zástupca.

(3) Učebná zmluva sa musí uzavrieť písomne a musí obsahovať ustanovenia o učebnom odbore, v ktorom sa má učeň vychovávať, o mieste, kde sa bude výchova vykonávať, o dobe učebného pomeru, deň nástupu do učebného pomeru a podpisy zmluvných strán.

(4) Učebná zmluva má obsahovať ustanovenia o finančnom a hmotnom zabezpečení učňa, ako aj ďalšie povinnosti zmluvných strán.

(5) Pri dojednaní učebného pomeru nemožno dojednať skúšobnú dobu.

§ 4
Vznik učebného pomeru

Učebný pomer vzniká dňom určeným v učebnej zmluve pre nástup učňa do učebného pomeru.

Povinnosti podniku

§ 5

(1) Podnik je povinný najmä

a) zabezpečiť odborné a všeobecné vzdelanie učňa v rozsahu určenom učebnými plánmi a učebnými osnovami a dbať aj o jeho mimoškolskú a mimopracovnú výchovu;

b) viesť učňa k uvedomelej a dobrovoľnej pracovnej disciplíne, k socialistickému pomeru k práci a k socialistickému vlastníctvu, k dosahovaniu čo najväčšej hospodárnosti a úspornosti a k súdružskej spolupráci;

c) venovať osobitnú starostlivosť zdravému vývoju učňa, najmä bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, ako i jeho výchove na bezpečný a zdravotne nezávadný výkon práce;

d) vytvárať podmienky pre rozvíjanie schopnosti a iniciatívy učňa a viesť ho k tomu, aby si osvojoval novú techniku a pokrokové pracovné metódy;

e) zamestnávať učňa len prácami v súlade s učebnými plánmi a učebnými osnovami a dodržiavať predpisy o zamestnávaní mladistvých;

f) poskytovať učňovi finančné a hmotné zabezpečenie podľa osobitných predpisov.

(2) Ak podnik, ktorý uzavrel učebnú zmluvu, zabezpečil výchovu učňa v inom podniku (§ 24 ods. 4), plní povinnosti podľa odseku 1 podnik, ktorý výchovu vykonáva.

§ 6

Podnik je povinný pri výchove učňov úzko spolupracovať s kompetentnými orgánmi spoločenských organizácií, najmä s orgánmi Revolučného odborového hnutia a Československého zväzu mládeže, ako aj riešiť všetky dôležité otázky týkajúce sa učňov a učebného pomeru v súčinnosti so závodným výborom odborového zväzu podľa predpisov platných pre zamestnancov a ich pracovné pomery.

Povinnosti učňa

§ 7

Učeň je povinný najmä

a) svedomite a vytrvale sa učiť, osvojovať si vedomosti a zručnosti učebného odboru, v ktorom sa vychováva, a osvojovať si novú techniku a pokrokové pracovné metódy,

b) dodržiavať pracovnú disciplínu, plniť pokyny výchovných pracovníkov a chrániť socialistické vlastníctvo, najmä zaobchádzať schránlivo s materiálom, strojmi a nástrojmi,

c) dodržiavať predpisy o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci,

d) dodržiavať predpisy o zachovaní štátneho, hospodárskeho a služobného tajomstva,

e) podrobiť sa predpísaným skúškam.

Zmeny učebného pomeru

§ 8
Zmena podniku

(1) Ak nemôže podnik naďalej plniť povinnosti z učebného pomeru preto, že má dôjsť k podstatným organizačným zmenám alebo k zrušeniu podniku, určí jeho nadriadený orgán iný podnik, ktorý vstúpi do práv a povinností doterajšieho podniku vyplývajúcich z učebného pomeru; ak nemôže podnik naďalej plniť povinnosti z učebného pomeru z iných závažných dôvodov, je podnik povinný zabezpečiť pokračovanie výchovy učňov v inom podniku, ktorý vstúpi do práv a povinností doterajšieho podniku.

(2) Ak dôjde k skončeniu učebného pomeru z dôvodu, ktorý zavinil podnik, je podnik povinný v spolupráci s výkonným orgánom okresného národného výboru umiestiť učňa na jeho žiadosť do iného podniku, ktorý s učňom uzavrie učebnú zmluvu na zvyšok doby učebného pomeru pre ten istý alebo príbuzný učebný odbor.

(3) Pri opatrení podľa predchádzajúcich odsekov treba prihliadnuť na zabezpečenie riadneho pokračovania výchovy učňa, na jeho oprávnené záujmy a na potreby štátneho plánu rozvoja národného hospodárstva.

§ 9
Zmena učebného odboru

V priebehu doby učebného pomeru možno zmeniť učebný odbor uvedený v učebnej zmluve len zo závažných dôvodov, a to písomnou dohodou medzi zmluvnými stranami.

§ 10
Predĺženie doby učebného pomeru

(1) Ak učeň nemohol plniť po dlhšiu dobu povinnosti vyplývajúce z učebného pomeru, možno dobu učebného pomeru uvedenú v učebnej zmluve primerane predĺžiť písomnou dohodou medzi zmluvnými stranami.

(2) Obdobne možno predĺžiť dobu učebného pomeru tiež vtedy, ak neplnil učeň z dôvodu, ktorý sám zavinil, po dlhšiu dobu povinnosti vyplývajúce z učebného pomeru.

Skončenie učebného pomeru

§ 11

Učebný pomer sa končí

a) vykonaním záverečnej učňovskej skúšky, prípadne uplynutím doby učebného pomeru,

b) výpoveďou alebo predčasným vystúpením z učebného pomeru.

§ 12
Výpoveď učebného pomeru

(1) Podnik môže vypovedať učebný pomer,

a) ak je učeň nespôsobilý alebo zo zdravotných dôvodov trvale neschopný na výkon povolania, pre ktoré sa vychováva, alebo

b) ak neplní učeň opätovne alebo po dlhšiu dobu povinnosti vyplývajúce z učebného pomeru z dôvodu, ktorý sám zavinil, a jeho ďalšie zotrvanie v učebnom pomere by vážne narušilo výchovu ostatných učňov.

(2) Učeň môže vypovedať učebný pomer,

a) ak porušuje podnik niektorú podstatnú povinnosť vyplývajúcu z učebného pomeru, alebo

b) ak je učeň prijatý ako riadny žiak do výberovej školy, prípadne ako riadny študent na vysokú školu, alebo

c) ak má pre to vážny zdravotný, rodinný alebo iný dôležitý dôvod.

(3) Výpovedná lehota je jeden mesiac a začína sa prvým dňom mesiaca nasledujúceho po dni výpovede.

§ 13
Predčasné vystúpenie z učebného pomeru

Učeň môže predčasne vystúpiť z učebného pomeru, ak nemôže v ňom ďalej zotrvať bez vážneho ohrozenia svojho zdravia, na základe zistenia lekára povereného starostlivosťou o dorast, alebo ak ide o učňa so zmenenou pracovnou schopnosťou, na základe zistenia okresnej posudkovej komisie sociálneho zabezpečenia.

§ 14

Výpoveď a predčasné vystúpenie z učebného pomeru vyžadujú písomnú formu.

§ 15

(1) Ak učeň po skončení učebného pomeru podľa § 11 písm. b) uzavrie s iným podnikom učebnú zmluvu pre ten istý alebo príbuzný učebný odbor, započíta sa mu do doby učebného pomeru doba, ktorú strávil v predchádzajúcom učebnom pomere. Obdobne sa postupuje pri zmene učebného odboru podľa § 9, ak ide o príbuzné učebné odbory.

(2) Ministerstvo školstva a kultúry môže v dohode s Ústrednou radou odborov a kompetentnými ústrednými úradmi a orgánmi určiť, ktorú inú dobu a v akom rozsahu možno započítať do doby učebného pomeru.

§ 16

(1) Po skončení učebného pomeru je podnik povinný, pokiaľ nedôjde k opatreniu podľa § 8 ods. 2, dojednať s učňom pracovný pomer zodpovedajúci jeho kvalifikácii a umožniť mu v kolektíve ostatných zamestnancov ďalší odborný rast; pracovný pomer sa považuje za dojednaný aj vtedy, ak pokračuje učeň s vedomím podniku vo výkone prác.

(2) Dojednanie pracovného pomeru môže podnik odmietnuť len zo závažných dôvodov, najmä ak sa ruší podnik, alebo ak sa v ňom nanovo organizuje práca alebo znižuje počet pracovníkov. Na odmietnutie dojednania pracovného pomeru je potrebný predchádzajúci súhlas závodného výboru odborového zväzu a výkonného orgánu okresného národného výboru.

(3) Ustanovenia predchádzajúcich odsekov sa nevzťahujú na výrobné družstvá a jednotné roľnícke družstvá.

Nakladanie s odmenou za prácu

§ 17

Maloletý učeň môže nakladať s odmenou za prácu v učebnom pomere len s privolením svojho zákonného zástupcu.

DRUHÝ ODDIEL
Záverečná učňovská skúška

§ 18
Účel skúšky

Učeň koná na konci doby učebného pomeru záverečnú učňovskú skúšku. Účelom tejto skúšky je zistiť, ako si učeň v priebehu doby učebného pomeru osvojil požadované vedomosti a zručnosti.

Výučný list

§ 19

Učeň, ktorý vykonal záverečnú učňovskú skúšku, dostane výučný list.

§ 20

Záverečné učňovské skúšky sa vykonávajú pred skúšobnými komisiami a organizujú ich podniky, ktoré aj vydávajú výučné listy.

§ 21
Potvrdenie o učebnom pomere

Učňovi, ktorého učebný pomer sa skončil inak než vykonaním záverečnej učňovskej skúšky, vydá podnik potvrdenie o tom, po akú dobu a pre ktorý učebný odbor sa vychovával v učebnom pomere.

§ 22

Učňovi, ktorý nevykonal záverečnú učňovskú skúšku a ktorého učebný pomer sa skončil uplynutím doby učebného pomeru, je podnik, ktorý s ním dojednal pracovný pomer, povinný umožniť, aby si v pracovnom pomere doplnil potrebné vedomosti a zručnosti a vykonal skúšku dodatočne.

§ 23

Podnik môže tiež výnimočne povoliť vykonanie záverečnej učňovskej skúšky zamestnancom starším než osemnásťročným, ak konali po primeranú dobu práce príslušného odboru a si osvojili potrebné vedomosti a zručnosti, aj keď sa im nedostalo výchovy na povolanie v učebnom pomere.

TRETÍ ODDIEL
Organizácia výchovy učňov

Odborné učilištia

§ 24

(1) Výchova učňov sa vykonáva v odborných učilištiach.

(2) Ak možno výchovu učňov podľa požiadaviek účelnosti úplne zabezpečiť v zariadeniach podniku, zriaďujú a spravujú podniky odborné učilištia ako výchovné celky, v ktorých sa vykonáva odborný výcvik, vyučovanie odborným a všeobecnovzdelávacím predmetom a mimoškolská i mimopracovná výchova učňov.

(3) Kde nie sú podmienky na zriadenie odborného učilišťa ako výchovného celku, vykonáva sa odborný výcvik, prípadne mimopracovná výchova učňov v učňovských strediskách zriaďovaných a spravovaných podnikmi alebo na vhodných pracoviskách podniku, a vyučovanie odborným a všeobecnovzdelávacím predmetom, prípadne mimoškolská výchova učňov v učňovských školách zriaďovaných a spravovaných výkonným orgánom kompetentného národného výboru (ďalej len „učňovské školy“) alebo v inom podniku.

(4) Ak nemožno vo výnimočných prípadoch vytvoriť v podniku podmienky na úspešné vykonávanie odborného výcviku učňov pre určitý učebný odbor, zabezpečí podnik ich výchovu v inom podniku.

(5) V odborných učilištiach možno poskytovať učňom aj ubytovanie a stravovanie.

§ 25

(1) Za výchovu učňov v zariadeniach podniku zodpovedá riaditeľ podniku.

(2) Odborné učilište zriadené a spravované podnikom ako výchovný celok vedie vedúci. Ustanovuje ho riaditeľ podniku v dohode s výkonným orgánom kompetentného národného výboru a po prejednaní so závodným výborom odborového sväzu.

§ 26

(1) Ministerstvo školstva a kultúry ustanovuje a upravuje v súlade so štátnym plánom rozvoja národného hospodárstva a v dohode s kompetentnými ústrednými úradmi a orgánmi podľa návrhov rád kompetentných národných výborov sieť odborných učilíšť zriaďovaných a spravovaných podnikmi ako výchovné celky, učňovských stredísk a učňovských škôl a dbá o ich účelné rozmiestenie a hospodárne využitie.

(2) Zariadenia, ktoré 1. apríla 1957 slúžili alebo boli určené na výchovu žiakov v učilištiach štátnych pracovných záloh podľa zákona č. 110/1951 Zb. o štátnych pracovných zálohách, a učňov v učňovských školách podľa vládneho nariadenia č. 19/1954 Zb. o nábore a príprave mládeže pre povolanie mimo učilíšť štátnych pracovných záloh, sa zásadne zachovávajú svojmu účelu a sa použijú na zriadenie odborných učilíšť podľa tohto zákona.

(3) Odchýlky od ustanovenia odseku 2 určí Ministerstvo školstva a kultúry, a to pokiaľ ide o zariadenia podnikov podriadených iným ústredným úradom alebo orgánom, v dohode s týmito ústrednými úradmi a orgánmi.

(4) Ministerstvo školstva a kultúry môže v dohode s kompetentnými ústrednými úradmi a orgánmi preniesť svoju pôsobnosť podľa odsekov 1 a 3 na výkonné orgány národných výborov a upraviť postup pri jej vykonávaní.

§ 27

(1) Učitelia odborných učilíšť zriadených a spravovaných podnikmi ako výchovné celky a riaditelia, učitelia, vychovávatelia a ostatní zamestnanci učňovských škôl sú štátnymi zamestnancami. Ostatní zamestnanci v zariadeniach podniku sú zamestnancami podniku.

(2) Ministerstvo školstva a kultúry vydá v dohode s Ústrednou radou odborov a s kompetentnými ústrednými úradmi a orgánmi pracovný poriadok pre učiteľov odborných učilíšť zriaďovaných a spravovaných podnikmi ako výchovné celky, v ktorom sa určia aj práva a povinnosti týchto učiteľov voči orgánom podniku.

(3) Ministerstvo školstva a kultúry stará sa o vzdelávanie výchovných pracovníkov pôsobiacich pri výchove učňov.

Riadenie výchovy učňov

§ 28

Národné výbory a ich výkonné orgány sa starajú o vytváranie podmienok pre úspešnú výchovu učňov, starajú sa o to, aby pri výchove učňov, rozmiestení a využití odborných učilíšť sa dbalo na požiadavky účelnosti a hospodárnosti, kontrolujú výchovu učňov a v súlade so zásadami stanovenými Ministerstvom školstva a kultúry ju organizujú a riadia v učňovských školách.

§ 29

Ministerstvo školstva a kultúry v zásadách organizuje a ideove a metodicky riadi výchovu učňov v celom národnom hospodárstve a túto výchovu koordinuje a kontroluje.

§ 30

(1) Kompetentné ústredné úrady a orgány v svojej pôsobnosti organizujú, riadia a kontrolujú výchovu učňov v súlade so zásadami stanovenými Ministerstvom školstva a kultúry.

(2) Kompetentné ústredné úrady a orgány a podniky sú povinné vytvoriť podmienky pre úspešné vykonávanie výchovy učňov v počtoch určených štátnym plánom rozvoja národného hospodárstva a dbať na požiadavky účelnosti a hospodárnosti.

(3) Pri výchove učňov pre miestne hospodárstvo vykonávajú výkonné orgány krajských národných výborov pôsobnosť, ktorá podľa predchádzajúcich odsekov prislúcha ústredným úradom a orgánom.

§ 31

(1) Pri Ministerstve školstva a kultúry sa zriaďuje Ústredný poradný sbor pre koordináciu výchovy učňov. Jeho úlohou je vyjadrovať sa k zásadným otázkam organizácie a k návrhom zásadných metodických opatrení týkajúcich sa výchovy učňov. Členov tohto poradného sboru vymenúva minister školstva a kultúry spravidla podľa návrhov vedúcich ústredných úradov a orgánov zúčastnených na výchove učňov alebo na starostlivosti o nich z vynikajúcich pedagogických pracovníkov a osôb s bohatými skúsenosťami vo výchove učňov.

(2) Pri Povereníctve školstva a kultúry sa zriaďuje Poradný sbor pre koordináciu výchovy učňov. Jeho členov vymenúva povereník školstva a kultúry obdobne podľa ustanovenia odseku 1.

ŠTVRTÝ ODDIEL
Spoločné ustanovenia

§ 32

Pokiaľ tento zákon alebo osobitné predpisy neustanovujú inak, spravujú sa učebné pomery predpismi platnými pre pracovné pomery.

§ 33
Financovanie výchovy učňov

(1) Podniky uhradzujú osobné a vecné náklady na výchovu učňov v svojich zariadeniach, s výnimkou osobných nákladov na učiteľov, zásadne na vrub úplných vlastných nákladov.

(2) Kompetentné národné výbory uhradzujú zo svojich rozpočtov osobné a vecné náklady na výchovu učňov v učňovských školách a osobné náklady na učiteľov v odborných učilištiach zriaďovaných a spravovaných podnikmi ako výchovné celky.

§ 34
Náhrady nákladov

Podnik, ktorého učni sa vychovávajú v inom podniku, je povinný nahradiť tomuto podniku osobné a vecné náklady, ktoré mu vznikajú vykonávaním výchovy týchto učňov.

§ 35

Na účely tohto zákona sa za podnik považujú aj iné organizácie a zariadenia a za riaditeľov podniku vedúci týchto organizácií a zariadení. Pri jednotných roľníckych družstvách určí Ministerstvo poľnohospodárstva a lesného hospodárstva a pri spotrebných a výrobných družstvách nadriadený ústredný orgán, ktorý družstevný orgán plní úlohy riaditeľa podniku.

Prechodné a záverečné ustanovenia

§ 36

(1) Opatrenia, ktoré sa urobili v zhode s týmto zákonom pred začiatkom jeho účinnosti, sa považujú za opatrenia podľa tohto zákona.

(2) Žiakom učilíšť štátnych pracovných záloh podľa zákona č. 110/1951 Zb. sa započítava doba, ktorú strávili v týchto učilištiach, do doby učebného pomeru.

§ 37

(1) Predpisy na vykonanie tohto zákona vydajú v dohode so zúčastnenými ústrednými úradmi a orgánmi a Ústrednou radou odborov Ministerstvo školstva a kultúry, a pokiaľ ide o ustanovenia §§ 33 a 34 Ministerstvo financií.

(2) Pre výchovu učňov v poľnohospodárstve môže Ministerstvo poľnohospodárstva a lesného hospodárstva v dohode s Ministerstvom školstva a kultúry a Ústredným výborom odborového sväzu zamestnancov v poľnohospodárstve povoliť odchýlky z ustanovenia § 16 a § 24 ods. 3.

§ 38

Zrušujú sa všetky predpisy, pokiaľ tomuto zákonu odporujú; najmä sa ruší:

1. zákon č. 110/1951 Zb. o štátnych pracovných zálohách;
2. vládne nariadenie č. 111/1951 Zb., ktorým sa upravujú vzájomné vzťahy medzi odbornými učilišťami alebo školami závodného výcviku a podnikmi;
3. vládne nariadenie č. 22/1952 Zb. o novej úprave učňovských skúšok;
4. § 5 ods. 2 a 3 zákona č. 31/1953 Zb. o školskej sústave a vzdelávaní učiteľov (školského zákona);
5. vládne nariadenie č. 71/1953 Zb. o odborných školách pre vzdelanie majstrov výrobného výcviku;
6. vládne nariadenie č. 19/1954 Zb. o nábore a príprave mládeže pre povolanie mimo učilíšť štátnych pracovných záloh.

§ 39
Účinnosť a vykonanie

Tento zákon nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia; vykonajú ho ministri školstva a kultúry, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva a ostatní členovia vlády.

Novotný v. r.

Fierlinger v. r.

Široký v. r.

Dolanský v. r.

Kopecký v. r.

Inž. Jankovcová v. r.

Barák v. r.

Inž. Šimůnek v. r.

Dr. Kyselý v. r.

Plojhar v. r.

Dr. Šlechta v. r.

Bakuľa v. r.

David v. r.

Ďuriš v. r.

Krajčír v. r.

Krosnář v. r.

Machačová v. r.

Dr. Nejedlý v. r.

Poláček v. r.

Tesla v. r.

Uher v. r.

Beran v. r.

Jonáš v. r.

Reitmajer v. r.

Dr. Škoda v. r.

Inž. Černý v. r.

Dvořák v. r.

Dr. Kahuda v. r.

Generálplukovník Lomský v. r.

Dr. Neuman v. r.

Ouzký v. r.

Pospíšil v. r.

Inž. Púčik v. r.

Dr. Vlasák v. r.

Vydavateľ Zbierky zákonov Slovenskej republiky a prevádzkovateľ právneho a informačného portálu Slov-Lex dostupného na webovom sídle www.slov-lex.sk je Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Župné námestie 13, 813 11 Bratislava, tel.: 02 571 01 000, e-mail: helpdesk@slov-lex.sk.